

Internationella riktlinjer för testanvändning

Stiftelsen för Tillämpad Psykologi
Sveriges Psykologförbund
International Test Commission

Originalalets titel:

International Test Commission (ITC) • International Guidelines on Test Use.

©International Test Commission 2000

International Test Commission (ITC) Guidelines on Test Use: Swedish Version.

Translation authorised by the Swedish Psychological Association

©Sveriges Psykologförbund 2000

ISBN 91-973940-0-9

Printed in Sweden by Typoprint, Stockholm 2000

innehåll

Förord till den svenska utgåvan	7
Inledning och bakgrund	9
Behovet av internationella riktlinjer	9
Syfte och mål	9
Utvecklingen av riktlinjerna	10
Riktlinjerna	13
Huvudsyftet	13
Riktlinjernas omfattning och spännvidd	13
Vem är riktlinjerna till för?	14
Faktorer som påverkar riktlinjernas lokala tillämpning	15
Kunskap, förståelse och färdighet	15
1 Ta ansvar för etisk användning av test	19
1.1 Agera på ett professionellt och etiskt sätt	19
1.2 Garantera kompetens i testanvändning	19
1.3 Ta ansvar för hur test används	19
1.4 Garantera att testmaterial förvaras säkert	20
1.5 Garantera att testresultaten behandlas konfidentiellt	20
2 Tillämpa god testanvändning	21
2.1 Värdera användbarheten av testning i bedömningssituationen	21
2.2 Välja tekniskt välgrundade test lämpade för situationen	21
2.3 Ta tillbörlig hänsyn till rättvisefrågor vid testning	22
2.4 Göra nödvändiga förberedelser för testningens genomförande	23
2.5 Administrera testen på ett korrekt sätt	24
2.6 Noggrant poängsätta och analysera testresultat	24
2.7 Tolka resultaten korrekt	25
2.8 Delge resultaten tydligt och noggrant till andra berörda	26
2.9 Granska lämpligheten av testet och dess användning	26
Referenser	27
Bilaga A: Riktlinjer för utformning av testpolicy	28
Bilaga B: Riktlinjer för avtal mellan berörda parter i testprocessen	29
Bilaga C: Att ta hänsyn till när man vidtar åtgärder för att testa personer med funktionshinder ..	31
Appendix	33

Internationella riktlinjer för testanvändning

Förord

Behovet av riktlinjer för användning av psykologiska test och andra psykologiska mätmetoder har funnits så länge dessa metoder har varit i professionellt bruk. Sådana riktlinjer har också använts inom psykologprofessionen och i arbetslivet för att tillvarata enskilda personers intressen och skydda deras integritet. Sett i stort har dessa riktlinjer dock varierat i omfång, detaljrikedom men också i tillämpning.

Ett direkt behov av att på bästa sätt arbeta med dessa psykologiska metoder har dock uttalats på senare tid. Både psykologprofession och företrädare för näringsliv och offentlig förvaltning har önskat få fram sådana riktlinjer som kan skapa en rägång mellan ändamålsenliga och olämpliga metoder respektive mellan seriös och oseriös metodtillämpning.

Det är därför med största tillfredsställelse Sveriges Psykologförbund härmed kan presentera en auktoriserad svensk översättning av de sommaren år 2000 utgivna internationella riktlinjerna för testanvändning. Ansvarig för dessa riktlinjer har varit International Test Commission, ITC, en internationell sammanslutning av nationella psykologiska sällskap, psykologförbund, testorganisationer, testutgivare och andra organ som verkar för en seriös utveckling och användning av psykologiska och pedagogiska testmetoder vid undersökning, utredning, bedömning, diagnostisering, rådgivning och utvärdering. ITC bildades 1974 och beskrivs kortfattat i appendix sidan 33.

Sveriges Psykologförbund har gett Stiftelsen för Tillämpad Psykologi uppdrag att utarbeta den svenska versionen och publicera föreliggande skrift. Stiftelsen för Tillämpad Psykologi bildades 1966 av Sveriges Psykologförbund.

Inom ITC har psykologer, psykometriker, forskare, testutgivare och testkonstruktörer sammanställt etiska och användarinriktade regler från olika länder samt därefter integrerat och formulerat föreliggande riktlinjer som fortsättningsvis ska gälla för användning av test och andra psykologiska mätmetoder. ITC:s förankring i såväl internationell psykologisk forskning som tillämpning ger dessa riktlinjer legitimitet för tillämpning vid all psykologisk och pedagogisk mätning.

De internationella riktlinjerna för testanvändning som presenteras här kan i ett enskilt land kompletteras med nationella alternativt lokala regler eller standards. Sådana nationellt formulerade standards kan ytterligare betona den tekniska grunden för psykologisk metodik genom att beskriva principer för reliabilitet och validitet hos test, testsystem, bedömning samt professionell testanvändning.

Begreppet standard/standards betecknar – som resultat av standardisering – dels fastställda normer, regler och rekommendationer för allmängiltig och upprepad användning, dels dokument som innehåller sådana resultat. Ett syfte med standardisering är att underlätta kommunikation genom att skapa entydiga begrepp med definitioner och termer. Sådana begrepp rör sig bl a inom områdena testkonstruktion, teststandardisering, normer, administration av test samt värdering av mätningens och bedömningens giltighet.

Riktlinjerna bör dock ses som ett paraply över sådana olika nationella standards. De generaliserar testteoretiska principer och adekvat testmetodik till riktlinjer för användning och ställer den centrala frågan: Har verkligen testanvändaren kunskaper, erfarenheter och färdigheter för att bedöma ett test, använda det och utvärdera och integrera resultatet?

Rätt lästa är riktlinjerna således fria från tekniska resonemang. De relaterar till användarnivån genom att framhäva ett etiskt förhållningssätt i bedömningssituationen inför valet av test, vid genomförande av testningen, i arbetet med resultaten, vid avrapportering och vid information till den testade – och refererar samtidigt till testkvalitet och agerande parterers kompetens för uppgiften.

Vi är övertygade om att föreliggande internationella riktlinjer för testanvändning ska få genomslag i alla de offentliga organ, myndigheter och företag där testanvändning sker genom psykologprofessionen. De främjar därmed professionell och etiskt riktig användning av test i skilda sammanhang: vid bedömning, utredning, diagnostik, uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring inom framför allt hälso- och sjukvård, skola, socialtjänst, habilitering, rättsmedicin, forensisk psykologi, vid yrkesval och yrkesmässig rehabilitering samt vid urval i arbetsliv och utbildning.

Vi tror mot bakgrund av uttalade behov att riktlinjerna bör vara specifikt viktiga för kompetensfrågor när det gäller urval och personbedömning i arbetslivet. Riktlinjerna representerar också standards för dem som ansvarar för och använder test i företag och förvaltningar och därmed även för dem som använder psykologisk metodik vid rekrytering och urval men som inte fått grundläggande psykologisk skoling, inklusive testteori och testmetodik.

Det är angeläget att peka på att riktlinjerna berör all metodik och alla former av personbedömning, inte bara test.

Riktlinjernas roll är betydelsefull inte bara för professionens direkta tillämpning av psykologiska metoder, utbildning och handledning. Riktlinjerna bör även nå utanför psykologernas, pedagogernas och forskarnas krets. Därmed blir de också ett viktigt underlag för en fortsatt debatt om samhällets kvalitetskontroll av psykologiska och pedagogiska test och testanvändning.

Översättningen är copyrightskyddad i Sverige och originaldokumentet skyddas upphovsrättsligt genom ITC. Förfrågningar om publicering av utdrag ur den officiella svenska versionen av riktlinjerna ska skriftligen ställas direkt till Sveriges Psykologförbund.

Sveriges Psykologförbund vill till slut framföra sin uppskattning av det omfattande, idémässiga och praktiska arbete som International Test Commission genomfört för att skapa internationellt gångbara användarriktlinjer inom det psykologiska metodområdet. För översättning, textgranskning samt bidrag till en värdefull svensk vokabulär inom området tackar vi speciellt psykolog och organisationskonsult Christina Strömer Wilson, professor emeritus Bertil Mårdberg och Bengt Göransson, senior editor.

Stockholm i juli 2000

Sveriges Psykologförbund

Birgit Hansson
Ordförande

Inledning och bakgrund

Behovet av internationella riktlinjer

Detta projekt inom International Test Commission (ITC) har sitt fokus på riktlinjer för god testanvändning och för att stimulera bästa möjliga bedömningar. Det arbete som hittills genomförts av ITC för att stimulera bästa möjliga testanvändning, så som adaptation (Hambleton, 1994; Van de Vijver och Hambleton, 1996), har inneburit ett viktigt steg för att säkerställa enhetlighet i kvaliteten på test som anpassats för att användas över kultur- och språkgränser. På organisationens möte i Aten 1995 antog ITC-rådet ett förslag om att bredda uppgiften till att även omfatta sådana riktlinjer för rättvis och etisk användning av test, från vilka man skulle kunna få fram riktlinjer för utbildning samt specifika kompetenskrav för dem som använder testen.

Det finns ett antal skäl till att det behövs riktlinjer på internationell nivå för användning av test.

- Länder skiljer sig åt avseende omfattningen av den obligatoriska kontroll som kan utövas över användningen av test och dess konsekvenser för de testade. En del nationers professionella organisationer har obligatorisk registrering av psykologer, andra inte; en del har en organisation för att kontrollera riktlinjerna för användningen av test utförda av andra yrkesgrupper än psykologer, andra har det inte. Förekomsten av ett antal internationellt accepterade riktlinjer skulle ge nationella sammanslutningar av psykologer och andra berörda professionella organ och organisationer stöd för sina strävanden att utveckla riktlinjer, där sådana för närvarande helt eller delvis saknas.
- Rätten att anskaffa eller använda testmaterial, varierar från land till land. I en del länder är tillgängligheten begränsad till psykologer, i andra till testanvändare som är registrerade hos formellt godkända nationella testdistributörer och i ytterligare andra länder kan testanvändare fritt anskaffa material utan begränsningar från leverantörer i sitt eget land eller direkt från leverantörer utomlands.
- Ett antal välkända instrument har lagts ut på Internet (ett brott mot upphovsrättslagen) utan godkännande av testkonstruktörerna eller förläggare och utan hänsyn till frågor som rör instrumentsekretess.
- När det gäller testning inom arbetslivet har den ökade internationella rörligheten på arbetsmarknaden förstärkt kraven på att test ska kunna användas för arbetsökande från ett antal olika länder – ofta genom att testen administreras i ett land för en potentiell arbetsgivare i ett annat.
- Utvecklingsarbete pågår i USA och Storbritannien omkring användningen av Internet för distans- eller fjärrbedömningar i yrkes- och utbildningssammanhang. Detta aktualiserar en mängd frågeställningar som berör riktlinjer avseende administration och kontroll över testprocessen, inklusive instrumentsekretess.

Syfte och mål

Det långsiktiga målet för det här projektet är formuleringen av ett antal riktlinjer som berör de olika kompetenser (kunskap, skicklighet, duglighet och andra personliga egenskaper) som krävs av testanvändare. Dessa kompetenser är specificerade såsom

bedömningsbara prestationskriterier. Kriterierna utgör utgångspunkten vid utveckling av specifika kompetenskrav som bör uppfyllas av godkända testanvändare. Dessa kompetenser bör omfatta områden såsom:

- professionella och etiska riktlinjer vid testning
- den testades rättigheter och de rättigheter som gäller andra som berörs av testprocessen
- val och värdering av alternativa test
- testadministrering, poängsättning och tolkning
- rapportskrivning och återkoppling.

I den mån de relaterar direkt till användningen av test har riktlinjerna även betydelse för:

- standards för testkonstruktion
- standards för användardokumentation, exempelvis tekniska manualer och handhavandemanualer
- standards för att reglera tillgången på och tillgängligheten av test och information om test.

Föreliggande riktlinjer har formulerats och sammanställts av specialister inom området psykologisk och pedagogisk testning (dvs. psykologer, psykometriker, testutgivare och testutvecklare) från ett antal länder. Syftet med detta dokument är inte att "uppfinna" nya riktlinjer, utan att samla ihop de gemensamma trådar som återfinns i eller löper genom befintliga riktlinjer, kodex, standards och andra aktuella dokument och att skapa en sammanhängande struktur inom vilken de kan förstås och tillämpas.

Utvecklingen av riktlinjerna

Riktlinjerna skall ses som en referenspunkt mot vilken befintliga lokala standards kan jämföras beträffande relevans, innehåll och internationell överensstämmelse. Genom att använda riktlinjerna som en referens- eller utgångspunkt för att utveckla lokalt tillämpbara dokument (exempelvis standards, regler för användande, redovisning av den testades rättigheter) främjas en hög grad av överensstämmelse mellan olika länders formuleringar.

Arbetet med riktlinjerna inleddes genom att man från olika länder samlade material som var knutet till testriktlinjer, regler för användande etc.¹ Alla dessa källor har varit värdefulla men de nuvarande riktlinjerna har särskilt influerats av:

- The Australian Psychological Society (APS) *Supplement to guidelines on the use of Psychological Tests* (Kendall et al., 1997)
- The British Psychological Society (BPS) *Level A and Level B standards for occupational test use* (Bartram, 1995, 1996)

¹ En lista på allt material som bidrog till den här processen finns att få från ITC.

- The American Educational Research Association (AERA), American Psychological Association (APA), and National Council on Measurement in Education (NCME) (1985) *Standards for educational and psychological testing*
- American Association for Counseling and Development (AACD) *Responsibilities of Users of Standardized Tests* (Schafer, 1992)
- CPA (Canadian Psychological Association, 1987) *Guidelines for Educational and Psychological Testing*.

APS-dokumentet har varit särskilt värdefullt, eftersom det sammanför mycket av det som står i den brittiska och i de amerikanska publikationerna, liksom publikationer från South African National Institute for Psychological Research (NIPR) samt olika förlags råd till testanvändare. Det innefattar även mycket av det som framkommit från det fruktbärande och banbrytande arbete som utförts av Joint Committee on Testing Practices (JCTP), Test User Qualifications Working Group (TUQWG) avseende ett databaserat tillvägagångssätt för att främja god användning av test (t ex Eyde et al., 1988, 1993; Moreland et al., 1995) och JCTP:s arbete med *The Code of Fair Testing Practices in Education* (JCTP, 1988; Fremer, Diamond och Camara, 1989).

Innehållet i de primära källorna analyserades och påståenden kategoriserades under 14 huvudrubriker. Där det var möjligt sammanfattades den gemensamma innebörden i flera påståenden från olika källor i ett enda påstående. Formuleringarna av påståendena anpassades så att de byggde vidare på en gemensam formulering (exempelvis: "Kompetenta testanvändare skall sträva efter att...", eller "Kompetenta testanvändare kan...").

Den inledande strukturen med de 14 huvuddelarna och deras innehåll utgjorde det första utkastet, Framework Document (Ramdokument). Detta låg till grund för en internationell workshop som hölls i Dublin i juli 1997. Uppgiften för ITC:s workshop var att undersöka och kritiskt bedöma alla aspekter på ramdokumentet för att skapa ett utkast till ett antal riktlinjer som skulle kunna vinna gehör och acceptans internationellt. Under workshopen studerades ramdokumentet i detalj och förbättringar föreslogs vad gäller form, struktur och innehåll. Som en konsekvens av workshopen blev dokumentet i stor utsträckning reviderat (Version 2.0) och sändes sedan runt till alla som varit delaktiga för ytterligare kommentarer. Ett utkast till en remissutgåva (Version 3.1) förbereddes och innefattade alla framlagda kommentarer och förslag avseende Version 2.0.

Kopior av remissutgåvan, Version 3.1, och ett sammanställt strukturerat frågeformulär, spreds till en stor krets av nyckelpersoner och organisationer för kommentarer. Totalt skickades 200 av dessa ut. Man fick totalt in 28 detaljerade svar, inklusive svar från APA, BPS och några andra europeiska professionella sammanslutningar. Mot bakgrund av dessa kommentarer reviderades riktlinjerna under sommaren 1998 och 200 kopior (Version 4.1) sändes ut för ytterligare synpunkter. Totalt mottogs 18 formella svar på denna andra bearbetning. Förutom detta gavs, via epost eller på möten, konstruktiva, informella kommentarer av många som tagit emot remissutgåvan.

I arbetet med den nu aktuella versionen av riktlinjerna (Version 5.0) har stort arbete lagts ner för att ta hänsyn till alla dessa svar. Svaren har utan undantag varit värdefulla och konstruktiva².

² En detaljerad resultatrapport om första remissutgåvan föredrogs för ITC-rådets konferens i augusti 1998. En rapport kring den andra remissutgåvan föredrogs tillsammans med Version 5.0 av Riktlinjerna för ITC-rådet när detta samlades i juni 1999.

Dessa riktlinjer skall snarare ses som stödjande än som begränsande. Vi behöver förvissa oss om att riktlinjerna omfattar universella nyckelprinciper för god testanvändning utan att därmed försöka likrikta befogade skillnader beträffande funktion och användning mellan länder eller mellan användningsområden.

Den föreslagna strukturen särskiljer tre huvudsakliga aspekter på kompetens:

1. Professionella och etiska riktlinjer för god användning, som påverkar hur en testprocess utförs och hur testanvändaren bemöter andra som berörs av testningen.
2. Kunskap, förståelse och färdigheter avseende denna process: vad testanvändaren behöver kunna.
3. Kunskap och förståelse som är nödvändiga för att inge förtroende för och understödja testprocessen.

Dessa tre komponenter är sinsemellan åtskilda men i praktiken ouplösligt sammanlänkade.

Riktlinjerna utgår från ett huvudsyfte. Detta kan sägas vara en 'uppgiftsformulering' för testanvändare. Den utgör utgångspunkten från vilken riktlinjerna har utvecklats. Varje riktlinje definierar en aspekt av testanvändarens kompetens som bidrar till huvudsyftet.

Tillsammans med huvudsyftet, beskriver denna övergripande formulering av användningsområdet:

- för vem riktlinjerna är avsedda
- vilka slags bedömningar som omfattas
- i vilka sammanhang bedömningar utförs.

Detta dokument innehåller:

1. Huvudsyftet och övergripande formuleringar av användningsområden.
2. Detaljerade uppgifter avseende testanvändarens kompetenser i relation till etisk användning av test.
3. Detaljerade uppgifter avseende testanvändarens kompetenser i relation till god testanvändning.

Riktlinjerna

Huvudsyftet

En kompetent testanvändare skall använda testen på ett ändamålsenligt, professionellt och etiskt sätt, ta vederbörlig hänsyn till behov och rättigheter för dem som är berörda i testprocessen, anledningen till att testningen genomförs och det större sammanhang i vilket testningen ingår.

Detta mål uppnås genom att säkerställa att testanvändaren har nödvändig kompetens att genomföra testprocessen och sådan kunskap om och förståelse för test och testanvändning som inger förtroende för och understödjer processen.

Riktlinjernas omfattning och spännvidd

Alla försök att ge en exakt definition av ett 'test' eller 'testning' som process misslyckas sannolikt, eftersom de tenderar att utesluta vissa tillvägagångssätt som borde innefattas och inkludera andra som borde uteslutas. Med tanke på riktlinjernas syfte bör termerna 'test' och 'testning' ges en vid tolkning. Huruvida ett bedömningsförfarande benämns som 'test' eller inte är ovidkommande. Dessa riktlinjer kommer att vara relevanta för många bedömningsförfaranden som inte benämns som 'test' eller som söker undvika ordet 'test' som benämning. I stället för att ge en enda definition avser följande förklaringar att kartlägga det område som riktlinjerna täcker.

- Testning innefattar en mängd olika tillvägagångssätt som används vid psykologiska, yrkesmässiga och utbildningsrelaterade bedömningar.
- Testning kan innefatta tillvägagångssätt för att mäta både normala och onormala eller dysfunktionella beteenden.
- Test är vanligen utformade för att administreras under noggrant kontrollerade och standardiserade former och omfattar systematiserade rättningsprotokoll.
- Dessa tillvägagångssätt erbjuder kvantitativa bedömningar av prestationer och innebär att slutsatser dras från exempel på beteenden.
- De kan också innefatta tillvägagångssätt som resulterar i kvalitativ klassificering eller gruppering av människor (exempelvis i kategorier).

Alla tillvägagångssätt som används för 'testning' enligt ovanstående mening, bör ses som 'test', oavsett hur de genomförs och oavsett om de framtagits av en professionell testkonstruktör eller någon annan, oavsett om de innefattar ett antal frågor eller om det krävs att man utför uppgifter eller övningar (exempelvis arbetsprov, psykomotoriska koordinationstest).

Test skall uppvisa belegg för och dokumentation av att de är reliabla och äger validitet för det avsedda syftet. Det skall framgå hur slutsatser kan dras från poängsättningen på testet. Denna dokumentation bör vara tillgänglig för testanvändaren samt tillgänglig för oberoende granskning och utvärdering. När viktig dokumentation om testets giltighet finns i svarätkomliga, tekniska rapporter bör en sammanfattning med full uppsättning referenser erbjudas av testutgivaren.

De riktlinjer för användning av test som redovisas här bör anses gälla för alla liknande tillvägagångssätt, oavsett om de benämns 'psykologiska test' eller 'pedagogiska test' och oavsett om de har tillräckligt stöd av tillgänglig teknisk bevisning eller inte.

Riktlinjerna bör också vara giltiga för andra bedömningsförfaranden som ligger vid sidan om det man kallar för 'test'. De bör gälla vid alla bedömningsförfaranden som används i situationer där bedömning av människor har ett seriöst och meningsfullt syfte och som, om det missbrukas, kan leda till personliga förluster eller psykiska påfrestningar (exempelvis intervjuer vid rekrytering och urval, bedömning av arbetsprestationer, diagnostiska bedömningar av behovet av pedagogisk stöd).

Riktlinjerna går inte att tillämpa på underlag som har en yttlig likhet med test, men som alla förstår enbart har till syfte att roa eller underhålla (exempelvis veckotidningars eller andra tidningars formulär om livsstil).

Vem är riktlinjerna till för?

Riktlinjerna gäller för test vid yrkesmässigt utövande. De riktar sig i första hand till dem som

- anskaffar och innehar testmaterial
- ansvarar för att överväga och besluta hur test skall användas
- administrerar, poängsätter eller tolkar test
- ger råd till andra baserade på testresultat (exempelvis rekryteringskonsulter, utbildnings- och yrkesrådgivare, lärare, handledare, vid internrekrytering)
- har till uppgift att informera om testresultat och ge feedback till dem som blivit testade.

Riktlinjerna har relevans även för andra som använder test enligt ovanstående definition. Dessa är:

- de som utvecklar test
- de som tillhandahåller test
- de som utbildar testanvändare
- de testade och deras närmaste anhöriga (exempelvis föräldrar, partners)
- professionella organisationer och andra sammanslutningar som har intresse av hur psykologiska och pedagogiska test används
- policy-makers och lagstiftare.

Även om de främst berör yrkesmässig utövning, är de flesta aspekter på god testanvändning som innefattas i riktlinjerna relevanta även för dem som använder test enbart i forskningssyfte.

Riktlinjerna avser inte att täcka alla typer av bedömningsförfaranden (exempelvis icke strukturerade eller halvstrukturerade intervjuer, bedömning av gruppaktiviteter), eller varje situation där bedömning sker (exempelvis 'assessment center' vid anställningar). Dock bör riktlinjerna vara tillämpliga vid bedömningssituationer, som inte bara berör psykologisk och utbildningsrelaterad pedagogisk testning utan även för vidare syften (exempelvis vid assessment center för intern placering och urval, vid halvstrukturerade och strukturerade intervjuer eller bedömningar i samband med befordran, yrkesvägledning och rådgivning).

Faktorer som påverkar riktlinjernas lokala tillämpning

Riktlinjerna är internationellt tillämpbara och kan användas för att utveckla särskilda lokala standards. Det finns många faktorer som påverkar hur riktlinjer kan hanteras och användas i praktiken. Dessa faktorer måste beaktas på den lokala nivån där man tolkar riktlinjerna och definierar vad de i praktiken innebär i en aktuell situation.

De faktorer som behöver beaktas när riktlinjerna anpassas till den specifika situationen innefattar:

- sociala, politiska, institutionella, språkliga och kulturella skillnader
- lagar i det land i vilket testningen genomförs
- befintliga nationella riktlinjer och standards formulerade av professionella psykologiska förbund, föreningar och sällskap
- skillnader vid bedömningar av individer och grupper
- skillnader relaterade till testets användningsområde (exempelvis pedagogiskt, kliniskt, arbetsrelaterat och annat)
- vilka de huvudsakliga mottagarna av testresultaten är (exempelvis de testade, föräldrar eller målsmän, testutvecklaren, arbetsgivare eller annan tredje part)
- skillnader som berör användning av testresultaten (exempelvis för beslutsfattande, urval genom screening, eller för att ge information vid rådgivning eller konsultation)
- variationer i möjligheten att få tolkningen och bedömningen prövad i ljuset av senare information och att få den justerad om det behövs.

Kunskap, förståelse och färdighet

Kunskap, förståelse och färdighet är grunden för kraven på testanvändares kompetenser. Det är troligt att kompetensernas innehåll och detaljrikedom varierar mellan länder och tillämpningsområden och som en funktion av den kompetensnivå som krävs för att få använda ett test.

Riktlinjerna innehåller inte detaljerade beskrivningar angående dessa kompetenskrav. När man däremot praktiskt tillämpar riktlinjerna för att använda dem i specifika situationer, blir det nödvändigt att noggrant specificera relevant kunskap, färdigheter, förmågor och andra personliga karakteristika. Denna specificering är en del av anpassningen till lokal tillämpning, genom vilken de allmänna riktlinjerna utvecklas till specifika standards. De huvudsakliga områdena som bör inkluderas i dessa specificeringar är följande.

Relevanta teoretiska kunskaper

Det innefattar:

- kunskap om grundläggande psykometriska principer och tillvägagångssätt samt om de tekniska krav som test ställer (exempelvis reliabilitet, validitet, standardisering)
- tillräcklig kunskap om test och mätningar för att uppnå en korrekt förståelse för testresultaten

- kunskap och förståelse för relevanta teorier och modeller för begåvning, personlighet eller andra psykologiska egenskaper samt kunskaper inom psykopatologi för att omdömesgillt välja test och tolka resultatet
- kunskap om tillgängliga test och testdistributörer inom ens eget tillämpningsområde.

Instrumentella kunskaper och färdigheter

Det innefattar:

- kunskaper och färdigheter som rör specifika bedömningsförfaranden eller instrument inklusive användningen av datorbaserade bedömningsmetoder
- specialiserad kunskap om och praktiska färdigheter i att använda test som tillhör ens egen 'repertoar' av bedömningsverktyg
- kunskap och förståelse om det eller de teoretiska begrepp som testresultatet baseras på, där detta är viktigt för att meningsfulla slutsatser skall kunna dras av testresultaten.

Riktlinjerna omfattar:

Allmänna, personligt uppgiftsrelaterade färdigheter

- det som berör utförandet av relevanta uppgifter, såsom att administrera testningen, rapportera och ge feedback till testade och övriga berörda
- tillräckliga muntliga och skriftliga färdigheter för att på ett lämpligt sätt förbereda de testade, administrera testningen, rapportera testresultat och samarbeta med andra berörda (exempelvis föräldrar, eller policy-makers i organisationer)
- tillräcklig förmåga att kommunicera med andra (ha interpersonell skicklighet) för att på lämpligt sätt förbereda de testade, administrera test och ge feedback på testresultat.

Situationsanpassad kunskap och färdighet

Det innefattar:

- att veta när man ska och inte ska använda test
- att veta hur man integrerar test med andra, mindre formella, delar av bedömningsituationen (exempelvis biografiska data, intervjuer och referenstagning)
- kunskap om gällande yrkesmässiga, juridiska och etiska frågor som berör användningen av test och de praktiska konsekvenserna av testanvändningen.

Praktiska färdigheter i testsituationen

Det innefattar:

- kunskap om regler för uppträdande och god användning av test och testdata, om att ge feedback, att författa och arkivera rapporter, att förvara och ansvara för testmaterial och testdata
- kunskap om det sociala, kulturella och politiska sammanhang som testet används i och hur sådana faktorer kan påverka resultaten, tolkningen av dem och det sätt på vilket de används.

Förmåga att hantera oförutsedda situationer

Det innefattar:

- att veta hur man ska hantera problem, svårigheter och avbrott i rutinerna
- att veta hur man ska hantera den testades frågor under testets genomförande etc.
- att veta hur man ska hantera situationer där det föreligger risk för missbruk av test eller risk för att tolkningen av testresultat missförstås.

1. Ta ansvar för etisk användning av test

Kompetenta testanvändare bör:

1.1 Agera på ett professionellt och etiskt sätt

- 1.1.1 Verka för och upprätthålla professionella och etiska riktlinjer.
- 1.1.2 Ha en praktisk förståelse för aktuella professionella och etiska frågor och diskussioner som rör användningen av test inom deras eget tillämpningsområde.
- 1.1.3 Verka för att en tydlig policy skall finnas för testning och användning av test.³
- 1.1.4 Försäkra sig om att de som arbetar för eller tillsammans med dem betar sig professionellt och etiskt.
- 1.1.5 Kommunicera med hänsyn till situationens känslighet för den testade och andra berörda.
- 1.1.6 Behandla frågor om test och testning på ett positivt och balanserat sätt i yttranden till och via medier.
- 1.1.7 Undvika situationer i vilka de kan ha eller uppfattas ha ett ekonomiskt intresse i resultatet av bedömningen, eller där bedömningen kan skada relationen till deras klient.

1.2 Garantera kompetens i testanvändning

- 1.2.1 Arbeta inom ramen för vetenskap och beprövad erfarenhet.
- 1.2.2 Ställa och upprätthålla höga krav på egen kompetens.
- 1.2.3 Känna gränserna för sin egen kompetens och agera inom dessa gränser.
- 1.2.4 Vara uppdaterad på relevanta förändringar och förbättringar som gäller använda test och även på testutveckling, inklusive förändringar i lagstiftning och policy som kan få konsekvenser för test och testanvändning.

1.3 Ta ansvar för hur test används

- 1.3.1 Endast erbjuda sådana testtjänster och använda sådana test för vilka de har kvalifikationer.
- 1.3.2 Ta ansvar för valet av de test som används och för de givna rekommendationerna.
- 1.3.3 Ge tydlig och fullgod information till deltagarna i testprocessen om etiska principer och lagar som styr psykologisk testning.
- 1.3.4 Tillsäkra att kontraktet mellan den testade och den som testar är tydligt och uppfattat av bägge parter.⁴
- 1.3.5 Vara uppmärksam på oavsiktliga konsekvenser av testanvändning.
- 1.3.6 Undvika att skada eller orsaka obehag för dem som är berörda av testprocessen.

³ Riktlinjer för utformning av policy finns beskrivet som Bilaga A.

⁴ Riktlinjer för avtal mellan berörda parter i testprocessen finns beskrivet som Bilaga B.

1.4 Garanterat att testmaterial förvaras säkert

- 1.4.1 Trygga en säker förvaring av och övervaka tillgängligheten till testmaterial.
- 1.4.2 Respektera upphovsrätten och de överenskommelser som finns beträffande ett test, inklusive förbud mot att kopiera eller föra över material på elektronisk väg el dyl. till andra personer, oavsett om de är kvalificerade eller inte.
- 1.4.3 Skydda testets integritet genom att inte instruera personer med det egentliga testmaterialet eller sådant övningsmaterial som kan ge en otillåten påverkan på deras testresultat.
- 1.4.4 Tillse att test inte beskrivs offentligt på ett sådant sätt att dess användbarhet försämras.

1.5 Garanterat att testresultaten behandlas konfidentiellt

- 1.5.1 Ange noga vem/vilka som skall ha tillgång till resultaten och definiera sekretessnivån.
- 1.5.2 Förklara sekretessnivåerna för berörda personer innan testen administreras.
- 1.5.3 Begränsa tillgången till resultaten att gälla endast de personer som har rätt att ta del av dem.
- 1.5.4 Erhålla vederbörligt samtycke innan resultaten lämnas ut till andra.
- 1.5.5 Skydda sparade data för obehöriga.
- 1.5.6 Fastställa tydliga riktlinjer för hur länge testdata ska sparas.
- 1.5.7 Avlägsna namn och annat som kan tjäna som identifikation från testresultat i databaser om de bevaras i syfte att arkiveras för forskningsuppgifter, för att ingå i utvecklingen av normdata eller för att användas för andra statistiska ändamål.

2. Tillämpa god testanvändning

2.1 Värdera användbarheten av testning i bedömningssituationen

Kompetenta testanvändare skall:

- 2.1.1 Ta fram en välgrundad motivering för att använda test.
- 2.1.2 Försäkra sig om att det har gjorts en grundlig analys av kundens behov (anledningen till hans/hennes remittering) eller av den diagnostiska kategorin, situationsvillkoren eller arbetet för vilket bedömningen skall användas.
- 2.1.3 Fastslå att kunskap, färdigheter, förmåga eller andra karaktärsdrag som testet är avsett att mäta, är relevanta beteendekorrelat för sammanhanget till vilka slutsatser skall dras.
- 2.1.4 Söka andra relevanta och kompletterande informationskällor.
- 2.1.5 Bedöma fördelarna och nackdelarna med att använda test jämfört med andra informationskällor.
- 2.1.6 Säkerställa att man fullt ut använder alla tillgängliga parallella informationskällor.

2.2 Välja tekniskt välgrundade test lämpade för situationen

Kompetenta testanvändare skall:

- 2.2.1 Undersöka aktuell information som täcker utbudet av potentiellt relevanta test (exempelvis från en uppsättning provexemplar, oberoende granskningar, expertråd etc.), innan man väljer ett test.
- 2.2.2 Kontrollera att testets tekniska dokumentation och användardokumentation ger tillräcklig information för att möjliggöra en bedömning av följande frågeställningar:
 - a) räckvidd eller täckning och representativitet, tillämpbarhet i normgrupper, svårighetsgrad beträffande innehållet etc.
 - b) precision i mätningarna och visad reliabilitet avseende relevanta populationer
 - c) validitet (demonstrerad avseende relevanta populationer) och relevans för den önskade användningen
 - d) frånvaro av systematiska avvikelser i förhållande till den avsedda testgruppen
 - e) acceptans från dem som kommer att vara engagerade i användningen av testet, inklusive deras upplevelse av rättvisa och relevans
 - f) praktiska frågor, såsom tidsåtgång, kostnader och resursbehov.
- 2.2.3 Undvika att använda test som har otillräckligt eller otydligt stöd i teknisk dokumentation.
- 2.2.4 Använda test enbart för de syften där belegg för relevant och lämplig validitet kan visas.
- 2.2.5 Undvika att värdera ett test enbart baserat på 'face validity', på rekommendation av testanvändare eller på råd från sådana som har ett ekonomiskt intresse i testet.

2.2.6 Respektera kraven från berörda parter (exempelvis de testade, föräldrar, chefer) genom att ge tillräcklig information så att de kan förstå varför testet valdes.

2.3 Ta tillbörlig hänsyn till rättvisefrågor vid testning

När test skall användas för individer från olika grupper (exempelvis grupper som skiljer sig åt beträffande kön, kulturell bakgrund, utbildning, etniskt ursprung eller ålder), skall kompetenta testanvändare vidta alla rimliga ansträngningar för att säkerställa att:

2.3.1 Testen inte är systematiskt missvisande och att de är lämpliga för de olika grupper som skall testas.

2.3.2 De egenskaper som bedöms är meningsfulla i varje representerad grupp.

2.3.3 Det finns belägg för gruppskillnader avseende prestationer.

2.3.4 Belägg som relaterar till 'Differential Item Functioning' (DIF) finns tillgängligt där så behövs.

2.3.5 Det finns belägg för validitet som stödjer den avsedda användningen av testet i de olika grupperna.

2.3.6 Effekter av gruppskillnader som inte är relevanta för huvudsyftet minimeras (exempelvis skillnader i motivationen att svara eller i läsförmåga).

2.3.7 Riktlinjer, som berör rättvis testanvändning, alltid tolkas i relation till rådande nationell policy och lagstiftning.⁵

När man testar på mer än ett språk (inom eller över nationsgränser⁶) skall kompetenta testanvändare vidta alla rimliga ansträngningar för att säkerställa att:

2.3.8 Varje språk- eller dialektversion av testet har utvecklats med en noggrann metodik som svarar mot kraven på god tillämpning.

2.3.9 De som utvecklat testet har varit lyhörda för frågor som gäller innehåll, kultur och språk.

2.3.10 De som administrerar testet kan uttrycka sig begripligt på det språk som testet administreras på.

2.3.11 Den testades kunskaper i det språk som testet administreras på noggrant bedöms och lämplig språkversion administreras. Alternativt kan en tvåspråkig bedömning genomföras, om man finner det lämpligt.

När test skall användas på personer med funktionshinder skall kompetenta testanvändare vidta alla rimliga ansträngningar för att säkerställa att:

2.3.12 Man söker råd från experter i ämnet angående den inverkan olika funktionshinder kan ha på testresultat.

2.3.13 Blivande testpersoner tillfrågas om deras behov och önskemål så att vederbörlig hänsyn tas till dessa.

2.3.14 Man vidtar lämpliga åtgärder när de testade inkluderar personer med nedsatt hörsel, synsvårigheter eller svårighet med motorik eller andra funktionshinder (exempelvis inlärningssvårigheter, dyslexi).

⁵ Riktlinjerna i det här stycket fokuserar på vad som är 'bästa tillämpning'. Dock måste i många länder frågeställningar som har att göra med en rättvis användning av test ta nationella lagar med i beräkningen (exempelvis USA:s Americans with Disabilities Act från 1990, eller 1976 års Race Relations Act i Storbritannien).

⁶ Dessa riktlinjer hänför sig inte bara till olika nationella språk och dialekter, men också till specifika typer av kommunikation, såsom teckenspråk, som används för att undvika den inverkan som funktionshinder har.

- 2.3.15 Man tar under övervägande att använda alternativa bedömningsmetoder istället för modifierade test (exempelvis andra, mer lämpliga test, eller alternativa strukturerade former av bedömningar).
- 2.3.16 Man söker professionella råd i ämnet, om de modifieringar som behöver göras för funktionshindrade ligger utanför testanvändarens erfarenheter.
- 2.3.17 Modifieringar, när så behövs, är skraddarsyddas för funktionshindret och konstruerade så att deras inverkan på poängsättningens validitet minimeras.
- 2.3.18 Information som rör modifieringar av testet eller testningsförfarandet ges till dem som tolkar eller agerar utifrån poängsättningen av testet. Detta i de fall där brist på sådan information annars kan leda till en snedvriden tolkning eller ett orättvist beslut.
- 2.4 Göra nödvändiga förberedelser för testningens genomförande**
Den kompetente testanvändaren skall vidta alla rimliga ansträngningar för att:
- 2.4.1 På ett lämpligt sätt ge inblandade parter tydlig information angående syftet med testningen, det sätt på vilket de bäst kan förbereda sig på inför testningen och de tillvägagångssätt som skall följas.
- 2.4.2 Ge råd till de testade om de olika språk- eller dialektgrupper för vilka testet anses lämpat.
- 2.4.3 Skicka godkända övningar, provexempel eller förberedelsematerial till de testade, om det finns tillgängligt och där detta ligger i linje med rekommendationerna för det aktuella testet.
- 2.4.4 Tydligt förklara för de testade deras rättigheter och skyldigheter⁷.
- 2.4.5 Få de testades, deras målsmäns eller deras företrädares uttryckliga samtycke innan testning genomförs.
- 2.4.6 Förklara konsekvenserna för berörda parter så att de kan göra ett väl underbyggt val om de ska göra testet eller inte, i de fall testet är frivilligt.
- 2.4.7 Vidta nödvändiga, praktiska åtgärder, genom att säkerställa:
- a) att förberedelserna stämmer överens med dem som uttrycks i utgivarens föreskrifter
 - b) att lokaler och testhjälpmedel har iordningställts i god tid innan och att den fysiska miljön är lättillgänglig, säker, tyst, ostörd och lämpad för ändamålet
 - c) att tillräckligt material finns tillgängligt och har kontrollerats, så det inte finns kvar några markeringar på frågeformulären eller svarsblanketterna från dem som testats tidigare
 - d) att personalen som deltar i genomförandet är kompetent
 - e) att lämpliga åtgärder vidtagits inför testning av personer med funktionshinder⁸.
- 2.4.8 Vara beredd på möjliga svårigheter som kan uppstå och neutralisera dem genom grundliga förberedelser av material och instruktioner.

⁷ Se Bilaga B.

⁸ Se Bilaga C.

2.5 Administrera testen på ett korrekt sätt

Den kompetente testanvändaren skall:

- 2.5.1 Etablera en god relation med de testade, genom att hälsa dem välkomna och informera på ett positivt sätt.
- 2.5.2 Verka för att minska den testades oro och undvika att skapa eller förstärka onödig oro.
- 2.5.3 Försäkra sig om att eventuella distraktionskällor (exempelvis alarm på armbandsur, mobiltelefoner, sökare) är undanröjda.
- 2.5.4 Försäkra sig om att de som testas har det material som de behöver för testningen, innan den börjar.
- 2.5.5 Administrera testen under lämplig övervakning.
- 2.5.6 När så är möjligt, administrera testinstruktionerna på de testades första språk, även då testets innehåll syftar till att ge belägg för kunskap eller färdighet i ett andraspråk.
- 2.5.7 Hålla sig strikt till de anvisningar och instruktioner som ges i testmanualen, men göra rimliga anpassningar för funktionshindrade personer.
- 2.5.8 Läsa instruktionerna tydligt och lugnt.
- 2.5.9 Ge tillräcklig tid för att göra klart övningsuppgifterna.
- 2.5.10 Observera och notera avvikelser i genomförandet av testet.
- 2.5.11 Övervaka och notera svarstiderna noggrant där det krävs.
- 2.5.12 Försäkra sig om att inget material saknas efter varje testning.
- 2.5.13 Administrera test på ett sätt som medger en tillräcklig och lämplig nivå på övervakning och styrkande av de testades identitet.
- 2.5.14 Tillse att de som assisterar vid administrering av testet har fått lämplig utbildning.
- 2.5.15 Försäkra sig om att de testade inte lämnas utan övervakning eller utsätts för störande aktiviteter under en övervakad testning.
- 2.5.16 Ge lämplig hjälp till testade som visar tecken på överdriven stress eller oro.

2.6 Noggrant poängsätta och analysera testresultat

Den kompetente testanvändaren skall:

- 2.6.1 Noggrant följa den standardiserade proceduren vid poängsättning.
- 2.6.2 Utföra lämplig omvandling av råpoäng till andra relevanta typer av skalor.
- 2.6.3 Välja skaltyper som är relevanta för den avsedda användningen av testresultaten.
- 2.6.4 Kontrollera noggrannheten i omvandlingen av skalor och andra administrativa åtgärder.
- 2.6.5 Försäkra sig om att inte ogiltiga slutsatser dras från jämförelser av resultat med normer, som är irrelevanta eller som inte längre är giltiga för de personer som testas.

- 2.6.6 Då så är lämpligt, bestämma sammansatta poäng genom att använda standardformler och ekvationer.
- 2.6.7 Systematiskt undersöka testresultat för att upptäcka osannolika eller orimliga poängresultat.
- 2.6.8 Tydligt och noggrant i rapporter namnge skalor och ge tydlig identifiering av de normer, skaltyper och ekvationer som använts.
- 2.7 Tolka resultaten korrekt**
Den kompetente testanvändaren skall:
 - 2.7.1 Ha en god professionell förståelse för testets teoretiska eller begreppsmässiga grund, dess tekniska dokumentation och regler angående användningen samt tolkningen av skalpoängen.
 - 2.7.2 Ha en god professionell förståelse för de skalor som används och vad som kännetecknar norm- eller jämförelsegrupperna samt testresultatens begränsningar.
 - 2.7.3 Vidta åtgärder för att minimera inverkan på tolkningen av test utifrån fördomar som den tolkande kan ha gentemot testtagarens kulturella grupp.
 - 2.7.4 Använda korrekta norm- och jämförelsegrupper där dessa finns.
 - 2.7.5 Tolka resultat mot bakgrund av tillgänglig information om den testade personen (inklusive ålder, kön, skolbakgrund, kultur och andra faktorer) med hänsyn tagen till testets tekniska begränsningar, bedömningssammanhanget och behoven hos dem som har rättmätigt intresse i resultatet av testningen.
 - 2.7.6 Undvika att övergeneralisera resultaten från ett test till karaktärsdrag eller mänskliga egenskaper som inte mäts i testet.
 - 2.7.7 Vid tolkningen av testresultaten, ta hänsyn till reliabilitet och mätfel i varje skala och andra faktorer som på ett icke kontrollerat sätt försämrat eller förbättrat resultaten.
 - 2.7.8 Ta tillbörlig hänsyn till tillgängliga belegg för validitet, avseende den egenskap som mäts för den demografiska grupp som den testade tillhör, inklusive kulturell tillhörighet, ålder, socialgrupp och kön.
 - 2.7.9 Endast använda gränsvärden (cut-off värden) vid tolkning av testresultat när belegg för validiteten för gränsvärden föreligger och stödjer denna användning.
 - 2.7.10 Vara medveten om negativ, social stereotypisering som kan hänföra sig till den testades gruppstillhörighet (exempelvis kulturell tillhörighet, ålder, social klasstillhörighet och kön) och undvika att tolka testresultat på ett sätt som vidmakthåller sådan stereotypisering.
 - 2.7.11 Beakta eventuella individuella avvikelser eller gruppavvikelser från standardförfarandet vid administration av testet.
 - 2.7.12 Beakta varje tecken på att testpersonen har tidigare erfarenheter av testet, om det finns tillgängliga data som rör effekten av sådan erfarenhet på testresultatet.

2.8 Delge resultaten tydligt och noggrant till andra berörda

Den kompetente testanvändaren skall:

- 2.8.1 Identifiera lämpliga parter som rättmätigt får ta emot testresultat.
- 2.8.2 Med det informerade samtycket från de testade eller deras lagliga företrädare presentera skriftliga eller muntliga rapporter för relevanta intressenter.
- 2.8.3 Försäkra sig om att den tekniska nivån i samtliga rapporter ligger på en lämplig och begriplig nivå för mottagarna.
- 2.8.4 Klargöra att testdata endast representerar en informationskälla och alltid bör ses i relation till annan information.
- 2.8.5 Förklara hur betydelsen av testresultaten värderas i relation till annan information gällande dem som bedöms.
- 2.8.6 Använda form och struktur i rapporteringen som är lämpligt för det sammanhang bedömningen görs i.
- 2.8.7 När så är lämpligt, delge beslutsfattare information om hur resultaten kan användas för att utgöra ett stöd för deras beslut.
- 2.8.8 Förklara testresultat, som används för att klassificera människor i kategorier (exempelvis i diagnostiska syften eller vid urval i arbetslivet).
- 2.8.9 Inkludera i skriftliga rapporter en tydlig sammanfattning och, när det är relevant, specifika rekommendationer.
- 2.8.10 Ge muntlig feedback till de testade på ett konstruktivt och stödande sätt.

2.9 Granska lämpligheten av testet och dess användning

Den kompetente testanvändare skall:

- 2.9.1 Hålla ögonen på och värdera förändringar över tiden beträffande populationen av individer som testas och kriteriemätningar som används.
- 2.9.2 Vara uppmärksam på de test som används för att upptäcka eventuella orättvisor.
- 2.9.3 Vara uppmärksam på behovet av att omvärdera användningen av ett test om förändringar görs vad gäller dess utformning, innehåll eller administration.
- 2.9.4 Vara uppmärksam på behovet av att omvärdera beläggen för validitet om syftet med att använda testet ändras.
- 2.9.5 När så är möjligt, försöka att validera test för det sätt på vilket de används, eller delta i formella valideringsstudier.
- 2.9.6 När så är möjligt, hjälpa till med att uppdatera information om testets normer, reliabilitet och validitet genom att bidra med aktuella testdata till testutvecklare, testutgivare eller forskare.

Referenser

- American Educational Research Association, American Psychological Association, & National Council on Measurement in Education. (1985). *Standards for Educational and Psychological Testing*. Washington DC: American Psychological Association.
- Bartram, D. (1995). The Development of Standards for the Use of Psychological Tests in Occupational Settings: The Competence Approach. *The Psychologist*, May, 219-223.
- Bartram, D. (1996). Test Qualifications and Test Use in the UK: The Competence Approach. *European Journal of Psychological Assessment*, **12**, 62-71.
- Canadian Psychological Association. (1987). *Guidelines for Educational and Psychological Testing*. Ottawa: Canadian Psychological Association.
- Eyde, L. D., Moreland, K. L. & Robertson, G. J. (1988). *Test User Qualifications: A Data-based Approach to Promoting Good Test Use*. Report for the Test User Qualifications Working Group. Washington DC: American Psychological Association.
- Eyde, L. D., Robertson, G. J., Krug, S. E. et al. (1993). *Responsible Test Use: Case Studies For Assessing Human Behaviour*. Washington DC: American Psychological Association.
- Fremer, J., Diamond, E. E. & Camara, W. J. (1989). Developing a Code of Fair Testing Practices in Education. *American Psychologist*, **44**, 1062-1067.
- Hambleton, R. (1994). Guidelines for adapting educational and psychological tests: A progress report. *European Journal of Psychological Assessment*, **10**, 229-244.
- Joint Committee on Testing Practices. (1988). *Code of Fair Testing Practices in Education*. Washington DC: Joint Committee on Testing Practices.
- Kendall, I., Jenkinson, J., De Lemos, M. & Clancy, D. (1997). *Supplement to Guidelines for the use of Psychological Tests*. Australian Psychological Society.
- Moreland, K. L., Eyde, L. D., Robertson, G. J., Primoff, E. S. & Most, R. B. (1995). Assessment of Test User Qualifications: A Research-Based Measurement Procedure. *American Psychologist*, **50**, 14-23.
- Schafer, W. D. (1992). *Responsibilities of Users of Standardized Tests: RUST Statement Revised*. Alexandria, VA: American Association for Counseling and Development.
- Van de Vijver, F. & Hambleton, R. (1996). Translating tests: some practical guidelines. *European Psychologist*, **1**, 89-99.

Bilaga A: Riktlinjer för utformning av testpolicy.

Följande riktlinjer hänför sig till behovet för organisationer att på ett konsekvent och genomtänkt sätt överväga sin policy beträffande testning och säkerställa att alla berörda har klart för sig vad denna policy innebär. Behovet av en uttalad testpolicy är inte begränsat till stora organisationer. Små och medelstora, även stora företag som använder test, bör beakta sin testpolicy på samma sätt som de beaktar hälsovård och säkerhet, jämställdhet, handikappfrågor och andra områden som har att göra med god tillämpning i ledning, bemötande av och omtanke om personalen.

Följande hänsynstaganden eller krav kan behöva anpassas för att användas av enskilda testanvändare som arbetar som enskilda yrkesmässiga utövare, men det är fortfarande viktigt att de har en tydlig förståelse för sin egen policy och kan förmedla den till andra.

En testpolicy tas fram för att:

- garantera att individuella och organisatoriska mål uppfylls
- garantera att eventuellt felaktig användning undviks
- uppvisa förpliktelse till god användning
- garantera att test används för sitt syfte
- garantera att test inte innebär orättvisa diskrimineringar
- garantera att bedömningar grundar sig på uttömmande och relevant information
- garantera att test används endast av kvalificerad personal.

En testpolicy behöver täcka – de flesta om inte alla – nedanstående punkter:

- korrekt användning av test
- säkerhet i hantering av material och resultat
- vem som kan administrera test, poängsätta och tolka testresultat
- kvalifikationskrav för testanvändare
- utbildning för testanvändare
- förberedelser för de testade
- tillgång till material och säkerhetsaspekten kring detta
- tillgång till testresultat och sekretess som rör testresultaten
- feedback av resultat till de testade
- ansvar för de testade före, under och efter testet
- skyldigheter och ansvar för varje enskild användare.

En policy behöver regelbundet granskas och uppdateras allteftersom testning utvecklas eller tillvägagångssätt förändras.

Berörda parter ska ha tillgång till och informeras om testpolicyn.

Ansvaret för varje organisations testpolicy bör ligga hos en kvalificerad testanvändare som har befogenhet att säkerställa införandet och efterlevnaden av policyn.

Bilaga B: Riktlinjer för avtal mellan berörda parter i testprocessen.

Avtal mellan testanvändare och de testade bör slutas i enlighet med god praxis, lagstiftning och egen policy för testanvändning. I det följande ges exempel på de frågeställningar ett sådant avtal skulle kunna innefatta. Detaljerna varierar beroende på bedömningens sammanhang (exempelvis om det rör sig om testning inom arbetslivet, för utbildning, i klinisk verksamhet, inom rättsväsendet) och beroende på lokala eller nationella regler och lagar.

Avtal mellan testanvändaren, de testade och andra parter är ofta underförstådda och outtalade (åtminstone till viss del). Om alla parters förväntningar, roller och skyldigheter tydliggörs, kan det bidra till att undvika missförstånd, skada och rättstvister.

För sin del skall testanvändaren sträva efter:

- b.1 att informera de testade om deras rättigheter med avseende på hur deras testresultat kommer att användas och deras rätt att få tillgång till dem⁹
- b.2 att ge tillräcklig förvarning om alla avgifter som testprocessen kan medföra, vem som ansvarar för att dessa inbetalas och när de skall vara inbetalda
- b.3 att behandla de testade hövligt, med respekt och opartiskhet oavsett etniskt ursprung, kön, ålder, funktionshinder etc.
- b.4 att använda test med erkänd kvalitet, som är lämpliga för de testade och lämpligt för syftet med bedömningen
- b.5 att informera de testade före testningen om syftet med bedömningen, testets karaktär, till vem/vilka som testresultatet rapporteras och den planerade användningen av resultaten
- b.6 att ge förhandsbesked när testningen kommer att genomföras och när resultaten kommer att finnas tillgängliga och huruvida de testade eller andra kan erhålla kopior på testet, deras ifyllda svarsblanketter eller poäng¹⁰
- b.7 att låta en utbildad person administrera testningen och få resultaten tolkade av en kvalificerad person
- b.8 att försäkra sig om att de testade känner till huruvida ett test är frivilligt och, när så är fallet, konsekvenserna av att genomgå eller avstå från testningen
- b.9 att försäkra sig om att de testade förstår villkoren, om sådana finns, för att göra om testet, låta rätta om testet eller få sina poäng makulerade
- b.10 att försäkra sig om att de testade vet att de kommer att få sina resultat förklarade, på ett lättförståeligt sätt, så fort som möjligt efter att de gjort testet
- b.11 att försäkra sig om att de testade förstår att deras resultat är konfidentiella i den mån lagar och god tillämpning medger
- b.12 att informera de testade vilka som kommer att ha tillgång till deras resultat och de villkor under vilka resultaten lämnas ut
- b.13 att försäkra sig om att de testade är medvetna om tillvägagångssättet för att framföra klagomål eller anmäla problem.

⁹ Lagstiftningen varierar mellan länder på den här punkten. Till exempel ger den nu gällande datalagen i Storbritannien rätt till information lagrad på datorer till skillnad från information skriven på papper.

¹⁰ Test- och svarsblanketter överläts normalt inte till andra, men detta kan i praktiken variera från land till land vad gäller vad testade eller andra får lov att ha. Dock är det mycket större variationer i de testades förväntningar som rör den information de kommer att ges. Det är viktigt att avtalen klargör både vad de får och *inte* får.

Testanvändaren skall informera de testade att de förväntas:

- b.14 bemöta andra hövligt och med respekt under testningen
- b.15 ställa frågor före testningen om de är osäkra på varför denna skall genomföras, hur den skall genomföras, vad man kommer att kräva att de skall göra och vad som kommer att göras med resultaten
- b.16 informera om eventuella omständigheter som skulle kunna ogiltigförklara testresultaten eller sådant som de vill att man ska ta hänsyn till vid testningen
- b.17 följa testledarens anvisningar
- b.18 vara medvetna om konsekvenserna av att inte genomgå ett test, om de väljer att avstå och vara beredda att acceptera dessa konsekvenser
- b.19 tillse att betalning sker på den överenskomna tiden, om de ombeds att betala för någon/några av tjänsterna i samband med testningen.

Bilaga C: Att ta hänsyn till när man vidtar åtgärder för att testa personer med funktionshinder.

Avsevärd omsorg och expertis behövs när administreringen av ett test måste ändras för att passa de behov som människor med funktionshinder har. Som alltid måste hänsyn tas till nationell lag och praktisk tillämpning.¹¹ Individens rätt till sitt privatliv måste respekteras. När man undersöker typen och graden av funktionshinder, skall efterfrågningarna endast gälla information som rör den enskildes möjlighet att genomföra de moment som krävs för att fullgöra testet. Särskild försiktighet bör beaktas i samband med testning vid anställning¹².

Det finns ingen enkel tumregel som kan användas för att säkerställa att ett test blir rättvist administrerat för människor med alla typer av funktionshinder. Det är en fråga om yrkesmässig bedömning huruvida det är bättre att använda en alternativ form av bedömning, eller om man bör modifiera testet eller det sätt det genomförs på. I praktiken är det sällan möjligt att normera modifierade test på ett tillräckligt antal personer med motsvarande funktionshinder för att försäkra sig om testets jämförbarhet med originalversionen. När det emellertid finns data om till exempel inverkan av att ändra testtiden, att använda Braille-test eller inspelade ljudkassetter av test, bör dessa fakta ge testanvändaren riktlinjer för att vidta de nödvändiga anpassningarna. Även om det inte är möjligt att standardisera en modifierad version fullt ut, bör pilottester på små grupper av personer utföras när det är praktiskt genomförbart.

På grund av den knappa tillgången på information om hur människor med funktionshinder presterar på test (oavsett om dessa är modifierade eller inte), är det oftast lämpligt att testresultaten används kvalitativt. De kan användas för att ge en indikation beträffande den egenskap som bedöms (förmåga, motivation, personlighet etc.), och kan kompletteras och bekräftas av information som erhållits på andra sätt.

Vid individuella bedömningar kan bedömare oftast skraddarsy processen efter förmågan hos den som ska bedömas. Däremot uppkommer särskilda frågeställningar vid gruppbedömning (exempelvis vid urval för anställning). Det kan finnas praktiska problem förenade med att man varierar tillvägagångssättet för enskilda individer vid gruppbedömning. Därvid kan alla parter uppleva olikheter i bemötandet som orättvist. Om till exempel mer tid ges för funktionshindrade att slutföra testet, kan de med funktionshinder bli medvetna om att de behandlas 'annorlunda' och de utan funktionshinder känna att den extra tiden ger en orättvis fördel.

Råd angående särskilda behov kan vanligtvis hämtas från aktuella handikapporganisationer liksom från dem som testas. Det är ofta till hjälp (när lagen så tillåter) att fråga individerna direkt på ett stödjande och icke-provocerande sätt, om det är några hänsyn som behöver tagas.¹³ I många fall möjliggör en sådan konsultation att lämpliga modifieringar i testmiljön kan göras utan att själva testet behöver förändras.

Följande utkast till protokoll ger en övergripande vägledning för beslutet huruvida testningen skall modifieras och hur man genomför modifieringen. Antingen bidrar funktionshindret inte med varians i testresultaten, eller ger relevant begreppsvariens eller ger för begreppet irrelevant varians. I det första fallet behöver inga modifieringar göras. I det sista fallet bör modifieringarna syfta till att undanröja de irrelevanta variansskällorna (genom lämpliga modifieringar av förhållandena kring testet eller genom

¹¹ I USA måste man ta hänsyn till stadgarna för medborgare berörda av handikapplagen (Americans with Disabilities Act, 1990). I Storbritannien föreskriver Disability Discrimination Act (1995), Employment Code of Practice att arbetsgivare måste revidera test – eller sättet att ta fram resultat – för att ta hänsyn till enskilda funktionshindrade personer.

¹² För detaljerade riktlinjer i detta ämne, se Eyde, Nestor, Heaton och Nelson (1994).

¹³ I Storbritannien lägger 1995 års lag om funktionshindrades rätt till jämställdhet (Disability Discrimination Act) ett visst ansvar på den enskilde att påvisa sina behov.

att ersätta testet med ett som är mer lämpligt). När det gäller det andra fallet däremot (relevant varians för mätningen), påverkas testresultatets relevans av en modifiering.

- c1. Är det troligt att funktionshindret påverkar testresultatet? Många människor har funktionshinder som inte påverkar testresultatet. I dessa fall vore det olämpligt att anpassa testet efter dem.
- c2. Om funktionshindret troligtvis påverkar testresultatet, är i så fall inverkan på genomförandet oväsentligt för att mäta den aktuella egenskapen? En person som har reumatiska besvär i handen kanske har problem med ett snabbhetstest som utförs skriftligt. Om förmågan att utföra manuella uppgifter snabbt, är en del av det som bedöms, bör inte testet ändras. Däremot, om testet har till syfte att bedöma visuell kontrollhastighet, så skulle det vara lämpligt med ett alternativt svarssätt.
- c3. När det särskilda funktionshindret är oväsentligt med avseende på det som ska bedömas, men troligen kan påverka individens genomförande på testet, kan det vara lämpligt att modifiera genomförandet.
- c4. Testanvändaren bör alltid rådfråga testmanualen och utgivaren för att få vägledning i hur man kan modifiera testet och för information angående alternativa former och tillvägagångssätt.
- c5. Testanvändaren bör också rådfråga aktuella handikapporganisationer för att få råd och vägledning avseende möjliga konsekvenser av ett visst funktionshinder, samt för att få litteratur eller dokumentation som rör funktionshindret och de anpassningar eller hjälpmedel som kan vara till hjälp.
- c6. Alla modifieringar som görs av testet eller testets genomförande bör noggrant dokumenteras tillsammans med motivet till modifieringen.

Appendix

International Test Commission – ITC

International Test Commission, ITC, är en 1974 grundad internationell sammanslutning av nationella psykologiska sällskap, psykologförbund, testorganisationer, testutgivare och andra organ som verkar för en seriös utveckling och användning av psykologiska och pedagogiska testmetoder vid undersökning, utredning, bedömning, diagnostisering, rådgivning och utvärdering.

ITC:s mål är att medverka i utbytet av testinformation mellan medlemmar och anslutna organisationer samt mellan sällskap, organisationer och enskilda personer som inte är medlemmar men som önskar förbättra sin testanvändning.

Verksamheten bedrivs i form av internationella och regionala konferenser och symposier, publiceringsverksamhet samt rådgivning genom hänvisningar till nationella organisationer och forskare. Vidare stimulerar eller beställer ITC särskilda studier, bedömningar eller projekt som rör test och testområdet.

ITC publicerar artiklar i en särskild sektion, The ITC Bulletin, av European Journal of Psychological Assessment. Två gånger per år ger ITC ut ett newsletter. Förutom de riktlinjer för testanvändning som denna publikation innehåller har ITC publicerat riktlinjer för översättning av test i andra kulturer, "Guidelines for adapting tests for use with different linguistic and cultural groups".

Medlemskap i ITC har två former, ett fullt medlemskap och ett anslutande.

Fullt medlemskap kan innehas av en nationell organisation, förbund, sällskap, kommission och andra enheter som är medlemmar i den internationella forskningsorganisation som ITC har nära samarbete med, International Union of Psychological Science, IUPsyS. Detta fulla medlemskap syftar till att utveckla den tillämpade testutvecklingen, höja standarden på pedagogiska och psykologiska test och att hindra oönskade personliga och samhälleliga konsekvenser av inadekvat och felaktig användning av test. Totalt har 23 organisationer fullt medlemskap. Sveriges Psykologförbund är en av dessa medlemsorganisationer.

Anslutande medlemskap är öppet för andra organisationer med intresse för test, testutgivare, universitetsinstitutioner och andra grupper på internationell, nationell eller regional nivå. Totalt är 49 organisationer anslutna.